

Майбутнє зрошувального землеробства на Півдні України

Південний науковий центр НАН України і МОН України здійснює свою діяльність у Південному регіоні, який охоплює території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Допмагаючи органам місцевої влади у розв'язанні комплексних регіональних проблем, центр успішно й ефективно виконує одне зі своїх найголовніших статутних завдань – залучення до цього наукових установ і окремих учених незалежно від їх відомчого підпорядкування. Істотну роль у цьому процесі відіграють створені центром у Миколаївській і Херсонській областях науково-координаційні ради, у роботі яких беруть безпосередню участь і науковці з різних установ регіону, і представники обласної влади, що, без сумніву, сприяє ефективності вирішення тих чи інших питань.

Яскравим прикладом такої співпраці стало проведення в жовтні 2014 р. виїзного засідання Ради Південного наукового центру разом з регіональною конференцією «Перспективи розширення площ зрошувального землеробства і забезпечення їх ефективного використання в Південних областях України». Метою цього заходу було, по-перше, сприяння у виконанні відповідного розпорядження КМ України від 21.11.2012 р. № 975, а по-друге, обговорення можливостей і готовності профільних наукових установ Південного регіону взяти участь у вирішенні цього питання. Засідання проходило на базі Інституту зрошувального землеробства (ІЗЗ) НААН України (сmt Наддніпрянське Херсонської області) <...> У результаті обговорення актуальних питань щодо ефективнішого використання зрошуваних земель на Півдні України було вироблено низку пропозицій.

Передусім Мінагрополітики, Держземагентство, Держводагентство та Національна академія аграрних наук України мають сприяти якнайшвидшому прийняттю пакета законодавчих актів стосовно зрошуваних земель, у якому потрібно:

– визначити особливості функціонування меліоративних систем в умовах розпаювання зрошуваних земель, необхідність їх консолідації в єдині технологічні масиви, як це й було закладено в проектах будівництва; підтримати таку консолідацію прийняттям Верховною Радою України Закону «Про консолідацію земель», який передбачав би використання зрошуваних і меліорованих земель сільськогосподарського призначення як цілісних систем та за призначенням; внести відповідні зміни до Земельного кодексу України та Закону України «Про меліорацію земель» щодо надання зрошуваним землям особливого статусу з урахуванням особистої відповідальності власників і орендарів таких земель за їх цільове використання не як сільськогосподарських, а саме як зрошуваних;

– вирішити питання надання в довгострокову оренду зрошуваних земель інвесторам, зацікавленим в оренді землі не на 2–3, а мінімум на 15–20 років, що може гарантувати їм повернення вкладених коштів та отримання прибутків;

– удосконалити законодавче і нормативно-методичне забезпечення землеробства на зрошуваних землях з метою їх об'єднання в цілісні технологічні комплекси;

– розширити площу фактичного поливу земель завдяки відновленню наявних і розвитку нових систем краплинного зрошення і мікродошування;

– закріпити на законодавчому рівні обов'язкове формування науково обґрунтованої структури посівних площ.

Крім того, було вирішено звернутися до Мінагрополітики та Мінфіну з проханням ініціювати перед Кабміном України такі питання:

– відновлення державної підтримки сільгоспвиробників через компенсації вартості електроенергії та пально-мастильних матеріалів, витрачених на зрошення;

– забезпечення відшкодування витрат на проведення гіпсування земель;

– створення умов для підготовки й перепідготовки кадрів для зрошувального землеробства.

На сьогодні склалася ситуація, коли залишки меліоративних систем формально перебувають у комунальній власності, але відновлюються за рахунок коштів інвесторів. Тому доцільно звернутися до Мінагрополітики та Держводагентства з пропозицією законодавчо визначити право власності на меліоративні системи, які відновлюються за рахунок коштів інвесторів.

Під час заходу було також окреслено завдання провідним інститутам регіону, що спеціалізуються у сфері водних проблем і меліорації. Зокрема, Інституту рису НААН України запропоновано розробити комплексну програму «Розвиток рисівництва в Україні до 2020 року» з урахуванням відновлення та будівництва традиційних рисових систем, контурних рисових систем, а також вирощування рису на краплинному зрошуванні. Інституту зрошувального землеробства НААН України рекомендовано розглянути можливість широкого використання наукових основ і методологій організації та ведення моніторингу зрошуваних земель, методів підвищення технічної та експлуатаційної надійності зрошувальних систем, дощувальних машин та наукових підходів до визначення водопотреби, строків і норм поливу сільськогосподарських культур та контролю стану вологості при краплинному зрошуванні.

Науково-дослідному інституту радіаційної та техногенно-екологічної безпеки ЧДУ імені Петра Могили слід розробити й вивчити можливість установа тиння тимчасових контрольних рівнів концентрацій радіонуклідів у зрошувальній воді для кожної зрошувальної системи: Південно-Бузької, Інгулецької, Білоусівської.

Уже в найближчі два-три роки мають стати помітними істотні зрушення в справі забезпечення країни різноманітною продукцією сільгоспвиробників, отриманою на зрошуваних землях Південного регіону, але майбутні успіхи в цьому напрямі багато в чому залежать від того, як допомагатимуть розвитку зрошувального землеробства нова Верховна Рада і новий Кабінет Міністрів України (*Хуторной О., Рибін В. Майбутнє зрошувального землеробства на Півдні України // Вісник НАН України. – 2015. – № 2. – С. 73, 79–80*).